

такий спосіб віртуальний світ виконує компенсаційну функцію в житті людини. Практично інтернет-мережі стали реалізаторами підсвідомого у віртуальному світі, особливо це стосується підлітків. Отже, стрімке поширення нових інформаційних технологій є одним з атрибутів сучасності.

Список використаних джерел

1. Коваль О. П. Соціальна безпека: сутність та вимір: наук. доп. Київ : НІСД, 2016. 34 с.
2. Новікова О. Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. Донецьк : ІЕП НАН України, 1997. 460 с.
3. Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Ресурси громадянського суспільства в процесах забезпечення соціальної безпеки України та її регіонів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2016. Вип. 11. С. 298–305.
4. Соціальний потенціал сталого розвитку: інноваційні механізми формування та використання: монографія / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, Ю. С. Залознова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2014. 478 с.

Михайло УС

РОЛЬ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ СПРИЙНЯТТЯ МУЗИКИ

У педагогічних дослідженнях, які прямо чи опосередковано мали відношення до формування художньо-образного мислення накопичено певний обсяг наукового матеріалу. Аналіз цих досліджень показує як змінювалися підходи вчених залежно від розуміння природи художньо-образного мислення. Новий методологічний підхід до проблем художньо-образного мислення пов'язаний з дослідженнями О. Костюка, Л. Мазеля, В. Медушевського, Є. Назайкінського, С. Раппопорта. Цей підхід загострив увагу до емоційно-образного цілісного сприймання творів мистецтва дітьми, до активізації художньо-образного мислення школярів на основі синтезу мистецтв.

Саме з точки зору цілісного відображення явищ дійсності серед різних видів мистецтва особливу увагу привертає фольклор як надзвичайно щедрий і природовідповідний матеріал для формування художньо-образного мислення. Використання музики в навчально-виховному процесі має свої особливості. Вони зумовлені тим, що музика, з однієї сторони, має багато спільного і з літературою (поезією), і з музикою; з другої сторони – це дуже специфічний пласт культури.

Відповідно, самі методи формування художньо-образного мислення засобами різних мистецтв - також мають і спільні, і специфічні риси. Педагогічний та, зокрема, методичний аспекти формування образного мислення досліджувався педагогами з врахуванням особливостей змісту тих чи інших шкільних предметів, (літератури, малювання, музики) та в процесі різних форм діяльності дітей. Розглянемо більш детально ідеї тих авторів, які визивають інтерес і які можна трансформувати з врахуванням специфіки музики.

Становлення образних форм мислення в процесі навчання передбачає використання спеціальних дидактичних прийомів, які створюють умови для вільного перетворення учнем чуттєвого матеріалу, різнопланового його примінення, “вичерпування” з нього різноманітного емпіричного змісту. Образне мислення властиве всім змалечку, але під час навчання починає домінувати понятійне мислення. Як наслідок творчий потенціал стає нижчим.

Цікаво характеризує процес розвитку образного мислення Л. Шрагіна: “Спочатку ми за допомогою спостережень збираємо факти, накопичуємо їх у пам’яті, потім розташовуємо їх у тім порядку, що диктується раціональним мисленням. Іноді цього цілком достатньо для досягнення прийняттого рішення. Але якщо після свідомого процесу міркувань і умовиводів факти не хочуть утворювати гармонічну картину, свідомість, з її укоріненою звичкою до наведення порядку, повинна відійти убік і дати волю фантазії. При цьому розкріпачена уява керує породженням незліченних більш-менш випадкових асоціацій”.

Як пише Сельє Ганс, ці асоціації подібні на сни, і інтелект відкинув би їх як якусь дурницю. Але іноді одна з багатьох мозаїчних картин, створених фантазією з калейдоскопу фактів настільки приближується до реальності, що визиває інтелектуальне прозріння, яке ніби виштовхує відповідну ідею в свідомість [4]. Іншими словами, образне мислення – це неусвідомлена здібність комбінувати факти новими способами, а інтуїція – це здібність переносити необхідні образи–уявлення в свідомість. Якщо признати, що одним з ознак творчості є створення нових корисних комбінацій, можна погодитися, що образне мислення, яке створює ці комбінації в нашому мозку за допомогою уявлень, є основою творчого процесу. Оперування уявлюваними образами дозволяє “перескочити” через якісь не до кінця ясні етапи мислення і все – таки представити собі кінцевий результат. Саме ці особливості уяви – оперування образами і їх перетворення, перевтілення при відсутності необхідної інформації – дають підставу багатьом авторам вказувати на уяву, як на основу людської творчості, пов’язувати розвиток уяви з загальним психічним розвитком дитини [4]. Образне мислення справедливо вважають основним компонентом творчого процесу. Це важливо розуміти педагогам, тому що спонукання дітей до творчих дій, завжди активізує образне мислення і може служити одним з основних методів його формування. За межами творчої активності образне мислення у дітей не розвивається.

При розробці шляхів та методів формування уяви та образного мислення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку психологи вважають, що психологічно специфічною функцією образного мислення виступають чотири основних компоненти: опора на наочність; використання попереднього досвіду; наявність особистої внутрішньої позиції (вміння створювати власні плани-замисли); вміння гнучко використовувати раніше отримані знання та застосовувати їх в залежності від конкретних умов та обставин [1].

Розвиток образного мислення передбачає як мінімум, дві найважливіші умови: бачити /уявляти/ цілість раніше ніж складові окремі частини та подумки, виділяючи певну функцію одного предмету, вміння переносити її на інший; об’єднувати найрізноманітніші предмети і явища в єдиний смисловий вузол (оперувати, мислити образами-уявленнями). Усвідомивши значення образного мислення і уяви та необхідність розвитку цих здібностей, деякі вчені спрямували свою увагу на вивчення уяви та етапів її формування. Так Л.Шрагіна, позначає наступні три етапи:

- на першому етапі розвитку образного мислення є необхідною така організація предметної діяльності, яка б дозволяла щось придумувати і уявляти (мислити певними образами);
- на другому етапі крім попередніх ознак додається власний досвід;
- на третьому етапі спостерігається наявність власної внутрішньої ролі або позиції, яка дозволяє самостійно планувати предметні відносини надавати їм певного смислу.

Перед вчителем виникає завдання: забезпечити можливість використання законів творчості для розвитку образного мислення, для удосконалення змісту та мотивів навчання.

Виходячи з поглядів різних педагогів [3], основні завдання такого творчого уроку, в основі якого лежить активізація уяви та образного мислення, можна сформулювати таким чином:

Стимулювати пізнавальну активність, виявлення чогось нового в звичайному, тобто створювати ситуації для дослідницько-пошукової активності, в основі якої лежить відчуття проблематичності та протиріч;

Стимулювати самостійну постановку питань і проблем, тобто усвідомлення і засвоєння матеріалу через питання;

Сприяти виявленню скритих і явно невидимих, незаданих зв'язків між предметами і явищами, розглядати проблеми з різних точок зору і на цій основі вводити принципи міждисциплінарного підходу;

Формувати вміння прогнозувати можливі наслідки прийнятих рішень;

Висвітлювати навчальні теми, як вправи на активізацію уяви;

Формувати усвідомлену мислиневу діяльність, реалізовану в стратегіях мислення;

Створювати обстановку непрагматичності, коли в ієрархії структури цінностей основною цінністю є людина.

Виходячи з того, що творення чогось нового (будь то ідея, об'єкт, спосіб дії), здійснюється такими базовими стратегіями мислення як комбінування, аналогізування, виявлення нових зв'язків, перенос функції одного об'єкту на інший, - методичні прийоми, основані на цих стратегіях опрацьовані і широко використовуються [2]. Зупинимось на них детальніше, оскільки вони мають певне значення і в роботі вчителя музики:

Комбінація, комбінування - як певний прийом, який активізує художньо-образне мислення, широко застосовується в навчальному процесі, він є своєрідною базою «технікою» уяви, причому комбінації можуть бути найрізноманітнішими, від оригінальних до абсурдних. Однак, займаючись підбором відповідних ознак дитина робить його свідомо керуючись своїм замислом.

Викладені основні вимоги до слова вчителя свідчать про детальну розробку музикантами-педагогами питань інформаційно-емоційного забезпечення музичного сприймання. У них висвітлюються особливості розповідей і бесід про музику, обсяг, зміст і форма вступного слова, підкреслюється необхідність розкриття життєвого контексту художнього світу музичного твору, показується роль учителя в доборі й подачі інформаційного матеріалу тощо.

Список використаних джерел

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: методические основы. Москва : Просвещение, 1982. 192 с.
2. Богданова І. М. Педагогічна інноватика : навч. посіб. Одеса : ТЕС, 2000. 148 с.
3. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. Київ : НПУ, 2004. 243 с.
4. Ковальчук В. Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя: модернізаційний аналіз. Київ ; Дрогобич : Коло, 2004. 264 с.

Сергій ЧЕРНЕНКО

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ

Актуальність дослідження зумовлено тим, що інтерактивне навчання як педагогічний феномен дозволяє успішно формувати в студентів «soft skills» – здатність адаптуватися в академічній групі та приймати на себе відповідальність за її діяльність;